

Viittomakielisen keskustelun arviointikriteerit

Taso 6 Yleiskriteerit	Sujuvuus	Joustavuus	Koherenssi/ sidosteisuus	Viittomakielisen ilmaisun tarkkuus/ laajuus	Artikulaatio/ fonologinen hallinta ja rakenteiden tarkkuus	Vuorovaikutustaidot/ viittomakielisen keskustelun kulttuurisidonnaisuude n hallinta
Pystyy keskustelemaan sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti ilman, että kieli mitenkään rajoittaa vuorovaikutusta. Pystyy korjaamaan ilmaisuaan ja kiertämään vaikeudet sulavasti ja huomaamattomasti. Osaa ilmaista itseään erittäin sujuvasti ja spontaanisti myös monimutkaisissa ja vaativissa keskustelutilanteissa sekä pystyy ilmaisemaan täsmällisesti hienojakin merkitysvivahteita.	Pystyy ilmaisemaan itseään erittäin sujuvasti, luontevasti ja epäroimattä pitkissäkin keskustelutilanteissa. Pysähtyy vain harvoin pohtimaan oikeaa viittomaa ilmaistakseen ajatuksensa tai löytääkseen sopivan esimerkin tai selityksen. Viittomisen nopeus ja rytmi ovat luontevia ja hallittuja.	Pystyy joustavasti muotoilemaan ajatuksiaan uudelleen käyttäen erilaisia kielellisiä muotoja välttääkseen epäselvyyksiä ja osoittaakseen painotuksia. Osaa mukauttaa viittomisensa vastaanottajien ja tilanteiden mukaan ilman, että kieli mitenkään rajoittaa vuorovaikutusta.	Pystyy tuottamaan sisällöltään ja muodoltaan johdonmukaista viittomista. Hallitsee luontevasti, monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia keskustelun jäsentämistapoja ja sidoskeinoja.	Hallitsee erittäin laajan viittomiston. Käyttää johdonmukaisesti ja asianmukaisesti viittomakielelle ominaisia ilmauksia ja sivumerkitykset esiin tuovia ilmauksia (ironiaa, leikinlaskua). Pystyy ilmaisemaan hienoimpiakin merkitysvivahteita täsmällisesti. Osaa käyttää kiertoilmauksia monimutkaisissa ja käsitteellisissä asioissa luontevasti.	Osaa varioida artikulaatiota ja käyttää monimutkaisia lauserakenteita ilmaistakseen hienojakin merkitysvivahde-eroja ja korostaakseen keskustelun sujumisen kannalta tärkeitä asioita. Viittomisessa esiintyy vain joitakin satunnaisia lipsahduksia. Hallitsee monimutkaiset rakenteet ja ei-manuaaliset elementit johdonmukaisesti.	Osallistuu luontevasti vuorovaikutustilanteisiin. Osaa argumentoida hyvin ja pystyy pitämään vuorovaikutustilannetta yllä. Osallistuminen viittomakieliseen keskusteluun onnistuu suuressakin ryhmässä. Tuntee ja hallitsee hyvin viittomakielisen keskustelukulttuurin tapoja.

Taso 5 Yleiskriteerit	Sujuvuus	Joustavuus	Koherenssi/ sidosteisuus	Viittomakielisen ilmaisun tarkkuus/ laajuus	Artikulaatio/ fonologinen hallinta ja rakenteiden tarkkuus	Vuorovaikutustaidot/ viittomakielisen keskustelun kulttuurisidonnaisuude n hallinta
Osaa käyttää kieltä joustavasti ja monipuolisesti sosiaaliin tarkoituksiin, kuten jakamaan kokemuksia ja tuntemuksia sekä ilmaisemaan huumorin eri sävyjä. Osaa ilmaista itseään sujuvasti ja spontaanisti. Joutuu vain harvoin hakemaan ilmauksia, mutta käsitteellisesti vaikeissa aiheissa voi esiintyä kielellistä epärointiä tai kiertoilmausten käyttöä.	Pystyy ilmaisemaan itseään luontevasti, sujuvasti ja spontaanisti. Vain käsitteellisesti vaikeissa aiheissa voi esiintyä kielellistä epärointiä. Viittomisen nopeus ja rytmi ovat hyvät.	Pystyy tavanomaisissa ja vieraammissakin keskustelutilanteissa muotoilemaan sanottavansa tilanteen muodollisuusasteen ja vastaanottajan mukaan.	Pystyy tuottamaan selkeää ja johdonmukaisesti etenevää viittomista. Osaa käyttää hyvin keskustelun jäsentämistapoja ja sidoskeinoja.	Hallitsee hyvin yleisiä aihepiirejä koskevan viittomiston. Löytää vaivatta vaihtoehtoisia ilmaisutapoja ja joutuu vain harvoin turvautumaan ilmausten hakemiseen ja välttämistästrategioihin. Osaa vaihdella kielellistä ilmaisuaan ja valita sopivan tavan ilmaista ajatuksiaan selkeästi ja tilanteen vaatimalla tavalla tarvitsematta rajoittaa sanottavaansa. Pystyy ilmaisemaan täsmällisesti esimerkiksi varmuutta, epävarmuutta, luottamusta, epäilyä ja todennäköisyyttä.	Osaa varioida artikulaatiota ja käyttää lauserakenteita oikein ilmaistakseen merkitysvivahteiden eroja. Viittomisessa voi esiintyä joitakin epäluontevia muotoja. Hallitsee lähes kaikki rakenteet ja ei-manuaaliset elementit. Virheet ovat harvinaisia ja vaikeasti havaittavia, ja viittoja osaa yleensä korjata ne itse.	Osallistuu spontaanisti ja lähes vaivatta vuorovaikutustilanteisiin. Pystyy argumentoimaan lähes vaikeuksista. Tuntee ja hallitsee melko hyvin viittomakielisen keskustelukulttuurin tapoja. Osaa käyttää katsetta luontevasti vuorovaikutustilanteissa.

Taso 4 Yleiskriteerit	Sujuvuus	Joustavuus	Koherenssi/ sidosteisuus	Viittomakielisen ilmaisun tarkkuus/ laajuus	Artikulaatio/ fonologinen hallinta ja rakenteiden tarkkuus	Vuorovaikutustaidot/ viittomakielisen keskustelun kulttuurisidonnaisuuden hallinta
Selviää keskusteluista melko sujuvasti, spontaanisti ja täsmällisesti käsiteltäessä yleisiä, koulutukseen, ammattiin tai vapaa-aikaan liittyviä aiheita ja pystyy osoittamaan ymmärrettävästi ajatusten väliset suhteet. Selviää melko hyvin sekä virallisissa että epävirallisissa keskustelutilanteissa ja pystyy yleensä muotoilemaan tekstiään tilanteen mukaan.	Viittominen on sujuvaa. Pitkät tauot ovat harvinaisia, mutta epäröintiä esiintyy silloin tällöin rakenteita ja ilmauksia etsiessä. Pystyy keskustelemaan niin sujuvasti ja spontaanisti, että vuorovaikutus ei vaadi kummaltakaan osapuolelta ponnistelua. Viittomisen rytmi on pääosin hallussa.	Pystyy tavanomaisissa ja joskus vieraammissakin keskustelutilanteissa muotoilemaan sanottavansa tarkoituksen, vastaanottajan ja tilanteen mukaan. Pystyy sopeutumaan keskustelussa tavallisiin puheen aiheen, tyylin ja painotusten muutoksiin.	Osaa käyttää melko hyvin erilaisia kielen sidoskeinoja osoittaakseen asioiden ja ajatusten väliset viittaus-suhteet sekä saadakseen aikaan selkeän ja johdonmukaisen tuotoksen. Pitkissä keskusteluissa voi esiintyä jonkin verran koherenssin puutetta.	Pystyy ilmaisemaan sanottavansa tarkasti ja melko yksityiskohtaisesti. Hallitsee useimpia yleisiä aihepiirejä koskevan viittomiston. Ilmaisussa voi olla epätarkkuuksia, mutta ne eivät estä ymmärtämistä. Osaa käyttää viittomakielelle ominaisia ilmauksia melko luontevasti ja monipuolisesti.	Artikulaatio on selkeää, vaikka viittomisessa on joskus puutteita. Hallitsee rakenteet suhteellisen hyvin. Rakenteissa ja ei-manuaalisissa elementeissä esiintyy vähäisiä puutteita, jotka eivät yleensä aiheuta väärinkäsityksiä.	Pystyy melko sujuvaan ja spontaaniin vuorovaikutukseen ja osaa jatkaa toisen puheenvuoroa. Hallitsee katseen käytön keskustelutilanteissa sujuvasti ja melko luontevasti.

Taso 3 Yleiskriteerit	Sujuvuus	Joustavuus	Koherenssi/ sidosteisuus	Viittomakielisen ilmaisun tarkkuus/ laajuus	Artikulaatio/ fonologinen hallinta ja rakenteiden tarkkuus	Vuorovaikutustaidot/ viittomakielisen keskustelun kulttuurisidonnaisuuden hallinta
Pystyy osallistumaan valmistautumatta tuttuja aiheita käsitteleviin keskusteluihin, jotka ovat itseä kiinnostavia tai jotka liittyvät viittojan arkielämään, esimerkiksi perheeseen, harrastuksiin, työhön, matkustamiseen ja ajankohtaisiin asioihin. Pystyy ilmaisemaan perustunteita ja reagoimaan tunteenilmauksiin. Tulee ymmärretyksi siitä huolimatta, että siirtää äidinkielen tai muiden kielten rakenteita ja viittomistoa/sanastoa kohdekieleen, ja artikulaatio saattaa olla selvästi ei-kohdekielenomaista.	Pystyy ilmaisemaan itseään ymmärrettävästi, melko sujuvasti ja suhteellisen helposti ilman apua. Tauot, jotka johtuvat viittomien hakemisesta, ovat yleisiä etenkin pidemmissä yhtäjaksoisissa tuotoksissa. Käyttää joskus sanojen sormitusta puuttuvien viittomien tilalla. Viittomisen rytmin hallinnassa on vielä puutteita.	Selviytyy arkipäivän keskustelutilanteista, mutta muodollisen ja epämuodollisen rekisterin erottaminen voi olla puutteellista. Pystyy hyödyntämään yksinkertaista kieltä joustavasti ja yleensä ilmaisemaan sanottavansa.	Pystyy yhdistämään ilmauksia yhtenäiseksi ja johdonmukaiseksi tuotokseksi, vaikka sidoskeinojen käyttö voi olla puutteellista tai toistavaa. Tilankäyttöä, esimerkiksi paikantamista ja monisuuuntaisia viittomia, on nähtävissä arkipäivän keskustelutilanteissa.	Pystyy ilmaisemaan sanottavansa ymmärrettävästi. Ilmaisua on epätarkkaa ja toistavaa, kun kyseessä on vieras keskustelutilanne tai käsitteellinen asia. Hallitsee riittävän laajan viittomiston tullaakseen toimeen jokapäiväisen elämän keskustelutilanteissa (esim. perheen kanssa, töissä, harrastuksissa).	Artikulaatio on selvästi ymmärrettävää, vaikka siinä on puutteita. Rakenteiden käyttö on kohdekielenmukaista tutuissa tilanteissa. Vaativammissa tilanteissa rakenteiden käyttö on epäluontevaa, mutta viesti tulee kuitenkin ymmärretyksi. Ei-manuaalisten elementtien käytössä voi olla vielä puutteita.	Pystyy ottamaan ja pitämään puheenvuoroja jokapäiväisen elämän vuorovaikutustilanteissa. Keskustelun ylläpitäminen voi olla joskus vaikeaa. Hallitsee katsekontaktin keskustelutilanteissa pääasiassa sujuvasti.

Taso 2 Yleiskriteerit	Sujuvuus	Joustavuus	Koherenssi/ sidosteisuus	Viittomakielisen ilmaisun tarkkuus/ laajuus	Artikulaatio/ fonologinen hallinta ja rakenteiden tarkkuus	Vuorovaikutustaidot/ viittomakielisen keskustelun kulttuurisidonnaisuude n hallinta
Pystyy esittämään kysymyksiä ja vastaamaan kysymyksiin sekä vaihtamaan ajatuksia ja tietoja jokapäiväisistä aiheista tutuissa arkielämän tilanteissa. Selviää yksinkertaisista ja tavanomaisista lyhyistä keskustelutilanteista, kun keskustelukumppani auttaa ja korjaa tarvittaessa, mutta ymmärtää harvoin riittävästi pitääkseen keskustelua yllä.	Pystyy tekemään itsensä ymmärretyksi lyhyissä, aihepiireiltään tutuissa keskustelutilanteissa, vaikka tauot ja epäröinnit ovat hyvin tavallisia. Saattaa paikata kommunikaatiota sormittamalla tai eleillä/kuvailemalla tai käyttämällä muun viitotun kielen viittomia.	Pystyy käyttämään yksinkertaisia ilmauksia arkipäiväisissä keskustelutilanteissa.	Pystyy yhdistämään yksinkertaisia lauseita käyttämällä muutamia kieliopillisia sidoskeinoja, kuten osoituksia ja ei-manuaalisia keinoja. Tilan ja suuntien käyttöä, esimerkiksi paikantamista, on nähtävissä jonkin verran.	Pystyy ilmaisemaan asiat yksinkertaisesti tutuissa rutiininomaisissa keskustelutilanteissa. Osaa käyttää suppeaa, konkreettisiin ja jokapäiväisiin tarpeisiin liittyvää viittomistoa. Vuorovaikutus vaatii vielä jonkin verran keskustelukumppanin tukea.	Artikulaatio ja/tai kielenhallinta ei ole kohdekielenomaista eikä aina täysin ymmärrettävää, mutta viesti kuitenkin välittyy. Käyttää joitakin yksinkertaisia rakenteita oikein, mutta perusrakenteiden käyttö on puutteellista. Ilmeiden käyttö voi olla hyvin vähäistä. Keskustelukumppani joutuu pyytämään toistoa aika ajoin.	Pystyy osallistumaan lyhyisiin keskusteluihin ja joihinkin keskustelun osiin mutta ei pysty pitämään keskustelua yllä. Katseen käytössä on vielä puutteita.

Taso 1 Yleiskriteerit	Sujuvuus	Joustavuus	Koherenssi/ sidosteisuus	Viittomakielisen ilmaisun tarkkuus/ laajuus	Artikulaatio/ fonologinen hallinta ja rakenteiden tarkkuus	Vuorovaikutustaidot/ viittomakielisen keskustelun kulttuurisidonnaisuude n hallinta
Osaa kysyä ja vastata yksinkertaisiin kysymyksiin, jotka käsittelevät hyvin tuttuja arkielämän tilanteita ja lähiympäristöä, sekä osaa käyttää tavallisimpia lyhyitä ja yksinkertaisia ilmauksia. Pystyy esittäytymään, tervehtimään ja hyvästelemään. Selviää kaikkein yksinkertaisimmista keskustelutilanteista, jos keskustelukumppani toistaa selkeästi ja hitaasti sekä muotoilee uudelleen sanottavansa.	Pysähtyy usein hakemaan viittomia ja saattaa paikata kommunikaatiota sormittamalla tai eleillä/kuvailemalla tai käyttämällä muun viitotun kielen viittomia. Viittominen voi olla katkonaista ja hidasta.	Pystyy vastaamaan yksinkertaisiin kysymyksiin ja repliikkeihin käyttämällä esimerkiksi fraaseina oppimiaan tavallisimpia ilmauksia.	Osaa liittää tuotokseen yhden tai pari kieliopillista sidoskeinoa käyttäen esimerkiksi osoituksia tai tilankäyttöä.	Osaa yksittäisiä viittomia sekä lyhyitä ja yksinkertaisia ilmauksia, jotka liittyvät jokapäiväisiin yksinkertaisiin keskustelutilanteisiin. Osaa kysyä yksinkertaisia kysymyksiä ja vastata niihin, mutta vuorovaikutus vaatii paljon keskustelukumppanin tukea.	Osaa muutamia yksinkertaisia rakenteita ja fraaseina oppimiaan ilmauksia. Puhutun kielen tai toisen viittomakielen vaikutus on selvästi havaittavissa huulio- ja/tai lausetasolla. Viittojan vähäisen tuotoksen ymmärtäminen vaatii keskustelukumppanilta totuttelemista ja ponnistelemista. Ilmeiden käyttö on hyvin vähäistä, tai sitä ei ehkä juuri esiinny.	Keskustelu onnistuu parhaiten, kun kyse on kasvokkaisesta kahdenkeskisestä vuorovaikutustilanteesta. Katseen käyttö keskustelussa vaatii totuttelemista ja ponnistelemista. Pystyy yksinkertaiseen vuorovaikutukseen.